विभक्तिः

०८ – ३१.१०.२०१५

व्योम-संस्कृत-पाठशाला

www.sanskritfromhome.in

मङ्गलम्

रामो राजमणिः सदा विजयते रामं रमेशं भजे
रामेणाभिहता निशाचरचमूः रामाय तस्मै नमः।
रामात् नास्ति परायणं परतरं रामस्य दासोऽस्म्यहम्
रामे चित्तलयः सदा भवतु मे भो राम मामुद्धर॥

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

मङ्गलम्

गुरुरेव गतिः गुरुमेव भजे
गुरुणैव सहास्मि नमो गुरवे।
न गुरोः परमं शिशुरस्मि गुरोः
मतिरस्ति गुरौ मम पाहि गुरो॥

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

पुनरावर्तनम्

- विभक्तिः, विभक्तेः प्रयोजनम्
- प्रथमाविभक्तिः – वस्तुनिर्देशे, कर्तरि, कर्मणि
- सम्बोधनप्रथमाविभक्तिः
- द्वितीयाविभक्तिः – कर्मपदम्
- द्विकर्मकप्रयोगाः
- उपपदद्वितीया – परितः, विना, उभयतः, इत्यादि

तृतीयाविभक्तिः

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

खादति

कः खादति?

किं खादति?

केन खादति?

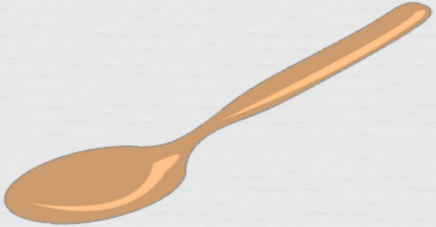

बालः

अन्नम्

चमसेन

बालः चमसेन अन्नं खादति

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

दशति

कः दशति?

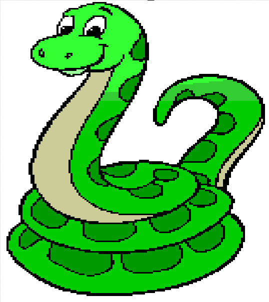

सर्पः

किं दशति?

बालिकाम्

केन दशति?

दन्तेन

सर्पः दन्तेन बालिकां दशति

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

तरति

का तरति?

किं तरति?

केन तरति?

बालिका

नदीम्

नौकया

बालिका नौकया नदीं तरति

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

लिखति

कः लिखति?	किं लिखति?	केन लिखति?
	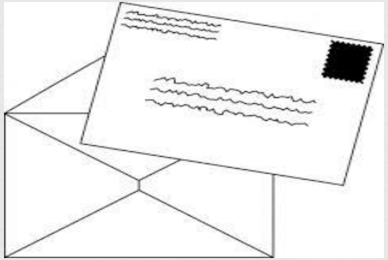	
बालः	पत्रम्	लेखन्या

बालः लेखन्या पत्रं लिखति

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

करणम्

- क्रियायाः विषये 'केन' इति प्रश्नस्य उत्तरम्।
- साधकतमं करणम्।
- करणवाचकात् तृतीयाविभक्तिः।

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

अभ्यासः - १

- हस्तः
- पादः
- दण्डः
- नेत्रम्
- पुस्तकम्
- मुखम्

- तुला
- नौका
- छुरिका
- कुञ्चिका
- शिला
- घण्टा

- लेखनी
- अङ्कनी
- कर्तरी
- द्रोणी
- दर्वी
- घटी

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

अभ्यासः २ – केन गच्छति?

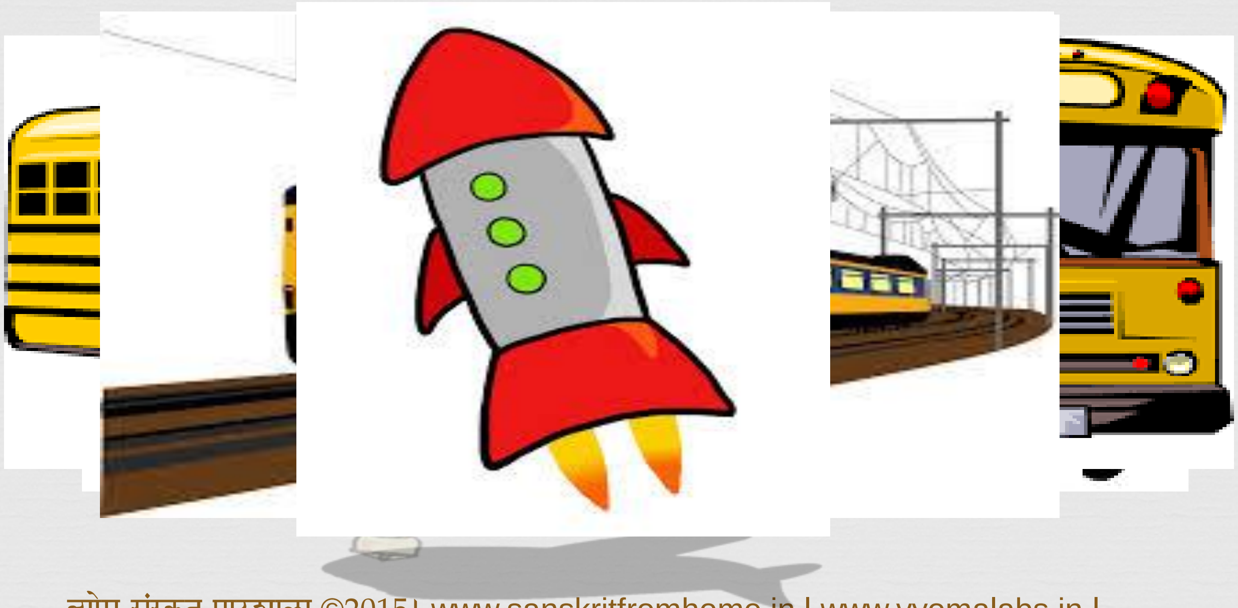

अभ्यासः - ३

- बाल – हस्त – शिला – क्षिप्
- आरक्षक – दण्ड – चोर – ताड्
- जन (बहु.) – नौका – समुद्र – तॄ
- व्याध – बाण – हरिण – मार्
- तद् (स्त्री-एक.) – चमस – भोजन – खाद्
- युष्मद् – द्विचक्रिका – शाला - आगम्

अभ्यासः - ३

- तद् (पुं-बहु.) – लेखनी – पाठ – लिख्
- राम – बाण – रावण – हन्
- अस्मद् (बहु.) – विमान – अमेरिका – गम्
- बालिका – कुञ्चिका – द्वार – उद्घाट्
- आपणिक (बहु.) – तुला – शाक (बहु.) - तोल्
- सौचिक – कर्तरी – वस्त्र - कर्त्

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

तृतीयाविभक्तिरूपाणि

हस्तेन	हस्ताभ्याम्	हस्तैः
दण्डेन	दण्डाभ्याम्	दण्डैः
नेत्रेण	नेत्राभ्याम्	नेत्रैः
कुञ्चिकया	कुञ्चिकाभ्याम्	कुञ्चिकाभिः
लेखन्या	लेखनीभ्याम्	लेखनीभिः

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

अभ्यासः - ४

- हस्त (द्वि) – लिख्
- पाद (द्वि) – धाव्
- नेत्र (द्वि) – दृश्
- कर्ण (द्वि) – श्रु
- अङ्कनी (द्वि) – चित्र्
- छुरिका (द्वि) - कर्त्
- दन्त (बहु) – दश्
- अङ्गुली (बहु) – गण्
- नख (बहु) – छेद्
- कुञ्चिका (बहु) – उद्घाट्
- पाश (बहु) – बन्ध्
- द्रोणी (बहु) - नी

भाववाचकेभ्यः तृतीया

- बालः सन्तोषेण मोदकं खादितवान्।
- बालिका दुःखेन रोदनं कृतवती।
- अहं कष्टेन कार्यं समापितवान्।

व्योम-संस्कृत-पाठशाला ©2015। www.sanskritfromhome.in | www.vyomalabs.in |

अभ्यासः – ५

- सः – सन्तोष - गम्
- सा – दुःख - आगम्
- ते (बहु.) – कष्ट - कृ
- ताः – भय – रुद्
- तौ – त्वरा – गम्
- ते (द्वि.) – कोप - ताड्
- मोहनः – जागरूकता – गम्
- राधा – लज्जा – धाव्
- गौरी – असूया – वच्
- बालः – आनन्द – पा
- वृद्धः – खेद – दृश्
- छात्राः – एकाग्रता - श्रु

रटनम्